

به نام خدا

مجموعه مقالات

ملی انجمن
نخستین همایش
حسابداری

۱۶ بهمن ماه ۱۳۹۱

تهیه و تنظیم

دکتر زهرا دیانتي دیلمي

سرشناسه	: همایش ملی حسابداری ارزشی (نخستین : ۱۳۹۱ : تهران)
عنوان و نام پدیدآور	: مجموعه مقالات نخستین همایش ملی حسابداری ارزشی / تهیه و تنظیم زهرا دیانتی دیلمی
مشخصات نشر	: تهران : دانشگاه علوم اقتصادی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۸۷۶ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 978-964-8462-61-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیها
موضوع	: حسابداری -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام -- کنگره‌ها
موضوع	: حسابداری -- ایران -- کنگره‌ها
موضوع	: اسلام و اقتصاد -- کنگره‌ها
شناسه افزوده	: دیانتی دیلمی، زهرا، ۱۳۵۹ -
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم اقتصادی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ۸۵۵/۳۳۰/۲BP
رده بندی دیویی	: ۳۹۷/۴۸۴۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۱۲۰۴۴

عنوان: مجموعه مقالات نخستین همایش ملی حسابداری ارزشی، ۲۶ بهمن ۱۳۹۱

تهیه و تنظیم: دکتر زهرا دیانتی دیلمی

ناشر: دانشگاه علوم اقتصادی

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۲

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

نشانی: خیابان حافظ، خیابان رودسر، دانشگاه علوم اقتصادی، انتشارات ۸۸۹۴۳۷۰۳

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به انتشارات دانشگاه علوم اقتصادی است.

سخن دانشگاه

نخستین همایش ملی حسابداری اسلامی که در بیست و ششم بهمن ماه سال ۱۳۹۱ برگزار شد، حاصل تلاشهای شبانه روزی همکاران مرکز ترویج دستاوردهای حسابداری دانشگاه علوم اقتصادی، و همفکری دستگاههای اجرایی و دانشگاههای مختلف در این حیطه بوده است. هدف از شکل گیری این همایش، ایجاد تعامل بین متخصصین مالی، حسابداری و اقتصادی در زمینه حسابداری و با نگرش ارزشی و اسلامی به این بخش تخصصی بوده است.

ما در مبانی اسلامی و بویژه مالی قرآنی در رابطه با "حساب"، و همچنین "ارزیابی مالی" مباحث بسیار خوب و غنی داریم که می توانیم از آنها در شاخه تخصصی حسابداری استفاده لازم را ببریم. بخشی از این مبانی در رابطه با تعاملات متخصصین این رشته با یکدیگر و بخشی در ارتباط با سایر نهادها و دستگاههای مختلفی است که حسابداران می خواهند ارزیابی های مالی را برای آنها انجام دهند.

در قرآن بارها کلمه "حساب" مورد استفاده قرار گرفته است که حکایت از آن دارد که رشته حسابداری می تواند از یکی از منابع اصیل اسلامی که قرآن است، بهره های وافر ببرد.

بحث حسابداری ارزشی برای نخستین بار در ایران و جهان در این همایش مورد توجه قرار گرفته است که امیدواریم در سالهای آینده ادامه اینکار را داشته باشیم و یک همفکری خوبی را بین متخصصینی که دغدغه ارزشها و مسائل اسلامی را دارند ایجاد کنیم. دنبال برگزاری این همایش بحث ایجاد یک مرکزیت علمی برای نگاه ارزشی به حسابداری ضرورت دارد و راه اندازی رشته ای به نام رشته حسابداری ارزشی دارای اولویت است. انشاء الله کلیه دانشجویان اساتید محترم و متخصصین ذیصلاح و دانشگاههای مرتبط کمک کنند تا بتوانیم در کشور اسلامی ایران، دیدگاههای ارزشی را در علم حسابداری توسعه دهیم و نظام حسابداری ما در آینده ملهم از بحث های اسلامی و ارزشی بوده و براین اساس بتواند مسائل خود را دنبال کند.

دکتر مهدی صادقی شاهدانی

سرپرست دانشگاه علوم اقتصادی و رئیس همایش

اعضای کمیته علمی همایش (به ترتیب حروف الفبا)

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	عضو هیئت علمی دانشگاه
احمد احمدپور	استاد	دانشگاه مازندران
علی اصغر انواری رستمی	استاد	دانشگاه تربیت مدرس
موسی بزرگ اصل	استادیار	دانشگاه علامه طباطبائی (ره)
جعفر باباجانی	دانشیار	دانشگاه علامه طباطبائی (ره)
بهمن جنی مهد	استادیار	دانشگاه آزاد واحد کرج
الناز تجویدی	استادیار	استاد مدعو دانشگاه علوم اقتصادی
محسن تنانی	استادیار	دانشگاه علوم اقتصادی
امید پورحیدری	دانشیار	دانشگاه شهید باهنر کرمان
سید کاظم چاوشی	استادیار	دانشگاه علوم اقتصادی
علی رحمانی	استادیار	دانشگاه الزهرا (س)
فریدون رهنمای رودپشتی	استاد	دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات
حسین زارعی		مدیرعامل شرکت سرمایه گذاری صنعت و معدن
زهرا دیانتی دیلمی (دبیر علمی همایش)	استادیار	دانشگاه علوم اقتصادی
حسن فرج زاده دهکردی	استادیار	دانشگاه علوم اقتصادی
مهدی مرادزاده فرد	استادیار	دانشگاه آزاد واحد کرج
محمد رضا نیکبخت	دانشیار	دانشگاه تهران
محمد نمازی	استاد	دانشگاه شیراز

فهرست مندرجات

پیشگفتار.....	۵
دانشگاه علوم اقتصادی در یک نگاه.....	۸
درآمدی بر دکترین حسابداری اسلامی.....	۱۱
تبیین جایگاه حسابداری اسلامی در مکتب اقتصادی اسلام.....	۴۱
ارتباط متقابل حسابداری و سرمایه داری (واکاوی تاریخی دیدگاه سومبارت).....	۵۷
ضرورت توانمند سازی حسابداران در زمینه محاسبه خمس.....	۷۷
چالشهای بکارگیری استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی (IFRS) در کشورهای اسلامی:	
خاورمیانه.....	۹۱
اصول و مفروضات حسابداری و دیدگاه اسلامی از مفاهیم و عناصر چارچوب نظری حسابداری..	۱۱۱
بررسی ابزارهای نوین تامین مالی اسلامی.....	۱۳۹
سیاق در دوره اسلامی، دروازه‌ی حسابداری نوین.....	۱۷۳
زمانی که آیین نامه اخلاق و رفتار حرفهای حسابداری تحت شعاع اعتقادات دینی قرار می‌گیرد:	
بررسی نظری.....	۱۹۷
تبیین فلسفی حسابداری ارزشی مبتنی بر رویکرد رفتاری.....	۲۱۷
بررسی تطبیقی پارادایمهای راهبری شرکتي از منظر اسلام و غرب.....	۲۳۱
چارچوبی برای گزارشگری محیط زیست از طریق صورت های مالی.....	۲۸۳
اخلاق حسابداری و اهمیت آن در حسابداری منابع انسانی (HRA).....	۳۰۵
حسابداری و آیین رفتار حرفه ای حسابداری از نگاه قرآن کریم.....	۳۱۹
رویه‌های حسابداری و تجارت اسلامی : چارچوب مفهومی.....	۳۳۵
اسلام، طبیعت و حسابداری: اصول و مفاهیم اسلامی حسابداری محیط زیست.....	۳۵۳
حسابرسی مبتنی بر ارزش های اسلامی.....	۳۷۳
اغتمادسازی و توسعه بازار سرمایه.....	۳۸۹
مطالعه مقایسه ای اصول اخلاقی در حسابداری اسلامی و حسابداری مرسوم.....	۴۱۹

بررسی ارتباط بین بکارگیری مفاهیم حسابداری مسئولیت های اجتماعی با اندازه و عملکرد شرکت	۴۳۹
های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.....	۴۶۳
گذری برحسابداری اسلامی.....	۴۸۳
حسابداری اسلامی و نقش آن در تثبیت حسابهای بانکی.....	۴۹۹
سیر تکاملی حسابرسی اجتماعی و چالشهای پیش رو.....	۵۱۷
مثلث حسابداری، دین و سرمایه داری؛ بررسی تعامل ها و تقابل ها.....	۵۳۷
منظر پتجم کارت امتیازی متوازن (BSC) در واحدهای صنعتی (دیدگاه زیست محیطی).....	۵۴۷
بررسی فاصله انتظارات حسابربان مستقل و سرمایه گذاران حرفه ای درباره وظیفه حسابرس در قبال	۵۶۹
کشف تقلب.....	۵۸۵
مقایسه تطبیقی حسابداری اسلامی و حسابداری مرسوم: بررسی موردی اجاره ها.....	۶۳۹
مبانی تجارت بیع و سود از منظر فرائ و حدیث.....	۶۶۱
حسابداری محیط زیست.....	۶۷۵
حسابدار خلاق با کدام اخلاق؟.....	۶۸۷
حسابداری اسلامی: مباحث جاری، ریشه های گذشته.....	۷۰۵
نگاهی دیگر به اصول حاکمیت شرکته متعارف از منظر اسلام.....	۷۵۱
بررسی تحلیلی تقلب رخ داده در صورت های مالی.....	۷۷۵
بررسی گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکتی (CSR) در ایران با توجه به دیدگاه کارول.....	۸۱۳
بانکداری اسلامی از دیدگاه مدیران بانکهای ایرانی.....	۸۲۹
بررسی اصول اخلاقی در حسابرسی.....	۸۵۳
اخلاق حرفه ای حسابداری و حسابرسی در آینه نهج البلاغه.....	۸۶۷
الگوی برای گزارشگری مسئولیت های اجتماعی در نظام بانکداری اسلامی.....	
مطالعه ماکیاولیسیم میان دانشجویان رشته حسابداری و حسابداران شاغل در حرفه.....	

پیشگفتار

کاری کنید که دانشمندان مسلمان و مؤمن ما در رشته های مختلف و علوم انسانی صاحب نظرانی بشوند که دنیا از نظرات اینها استفاده کند.

مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

در راستای اجرای منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) مبنی بر اسلامی نمودن علوم انسانی، نخستین همایش ملی حسابداری ارزشی ایران با شماره مجوز ۲۱۰/۹۱/۳۸۳۶۶ به همت مرکز ترویج دستاوردهای حسابداری دانشگاه علوم اقتصادی و با مشارکت بسیج اساتید و سازمان بسیج دانشجویی کشور در روز پنجشنبه ۲۶ بهمن ماه سال ۱۳۹۱ در مجتمع فرهنگی دانشجویی ۱۳ آبان با گردهم آیی و تشریک مساعی اندیشمندان حوزه و اساتید دانشگاه و متخصصین حسابداری، حسابرسان حرفه ای، و دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلات تکمیلی، برگزار گردید. خداوند منان را شاکریم که افتخار برگزاری موفقیت آمیز این خدمت به امت اسلامی ایران را نصیبمان نمود و امید است دستاوردهای این همایش زمینه ساز اعتلای هرچه بیشتر دانش حسابداری و حسابرسی و ارتقای عملکرد حرفه ای ارزش محور باشد.

بحمدالله این همایش مورد استقبال چشمگیر متخصصان و پژوهشگران قرار گرفت به نحوی که ۲۴۳ مقاله به دبیرخانه همایش ارسال شد که همگی این مقالات توسط کمیته علمی همایش داوری علمی شدند و از این بین ۱۳ مقاله برای ارائه بصورت سخنرانی و ۳۱ مقاله بصورت پوستر انتخاب گردید. اهم نقطه نظرات و پیشنهادات ارائه شده در این همایش که با عنوان بیانیه نخستین همایش ملی حسابداری ارزشی مورد تصویب و تاکید کمیته علمی و شرکت کنندگان در همایش قرار گرفت، به شرح زیر اعلام می گردد:

- ۱- با توجه به تاکید مقام معظم رهبری بر اسلامی نمودن علوم انسانی و نیز توسعه بازارها و ابزارهای مالی اسلامی، ضروریست مباحث حسابداری مربوط به این ابزارهای مالی اسلامی و نیز مفاهیم ارزشی در متون آموزشی رشته حسابداری گنجانده و توسعه یابد.
- ۲- افزودن سرفصل تاریخ حسابداری با تاکید بر اثرات چشمگیر اندیشمندان مسلمان در شکل گیری رشته حسابداری و نیز سابقه تاریخی حسابداری ایران در دروس مرتبط حسابداری
- ۳- تاکید بر ایجاد گرایش جدید حسابداری ارزشی در مقطع کارشناسی ارشد حسابداری
- ۴- راه اندازی مجله علمی پژوهشی با عنوان "دستاوردهای حسابداری ارزشی"
- ۵- توجه هرچه بیشتر به حسابداری ارزشی و مفاهیم والای اسلامی جهت مبارزه با فساد اقتصادی، تقلب و سوء استفاده های اقتصادی از طریق ایجاد و تقویت بنیادهای اقتصاد اسلامی.
- ۶- تدوین استانداردهای گزارشگری ویژه در خصوص افشای موارد مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکتها توسط مراجع ذیربط و انتشار دارطلبانه این گزارشها از سوی شرکتها و حمایت از شرکتهای ارزش محور و مسئولیت گرا
- ۷- تشکیل کمیته ای در سازمان حسابرسی جهت تبیین دقیق مفاهیم حسابداری ارزشی و استخراج اصول و مفروضات حسابداری بر مبنای این مفاهیم و تدوین استانداردهای مربوطه
- ۸- اولویت گذاری تحقیقات کیفی (Qualitative research) و دانش افزا در حوزه حسابداری با تاکید بر پژوهشهای مرتبط با حسابداری ارزشی و رفتاری
- ۹- همکاری متقابل با سایر کشورها بخصوص دانشگاههای اسلامی جهت گسترش مفاهیم نظری و جنبه های عملی حسابداری اسلامی و تبادل تجربیات
- ۱۰- ایجاد دبیرخانه یا کمیته ای دائمی جهت پیگیری مواد مصوب در این بیانیه و برقراری ارتباطی مستمر و موثر با نهادهای مرتبط با حسابداری ارزش محور و مسئولیت گرا نظیر حوزه های علمیه، سازمانهای فرهنگی و اجتماعی، NGO ها و... جهت غنی سازی مفاهیم و به هنگام سازی اطلاعات درخصوص اقدامات انجام شده در کشور.

در اینجا شایسته است تشکر ویژه ای از ریاست محترم دانشگاه علوم اقتصادی (آقای دکتر مهدی صادقی شاهدانی)، بسیج اساتید (آقایان دکتر صلاحی و دکتر نبی زاده)، سازمان بسیج دانشجویی کشور (آقای مهندس قدیانی) کمیته سیاستگذاری همایش (آقایان دکتر مهدی صادقی شاهدانی، دکتر امیر حسین طاهری، محبت روح الهی و خانم دکتر زهرا دیانتی دیلمی)، دبیر همایش (خانم دکتر زهرا دیانتی دیلمی)، مدیر اجرایی همایش (جناب آقای دکتر مرتضی عزیزی)، مسئول دبیرخانه همایش (خانم بهناز دین پرست) و اعضای کمیته علمی، تهیه کنندگان و ارائه دهندگان مقالات، رئیس محترم اداره فرهنگی دانشگاه (جناب آقای دکتر محسنی)، دانشجویان انجمن حسابداری دانشگاه علوم اقتصادی، خانم راضیه بردبار و آقای عبدالحمید صدیقی و همچنین از حمایت علمی انجمن حسابداری مدیریت ایران و حمایت مالی شرکت سرمایه گذاری صنعت و معدن، ریاست جمهوری، سازمان بورس و اوراق بهادار، بورس اوراق بهادار تهران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع، سازمان امور مالیاتی، و شرکت زمزم در برگزاری این همایش قدردانی نمایم.

کمیته علمی این همایش معتقد است همایش ها محل مناسبی برای تقابل آرا و فرصتی برای طرح ایده های جدید و بهبود کیفیت تحقیقات هستند، لذا مقالاتی که پذیرش شده اند فرصت بهبود و ارتقای بیشتر دارند. مقالات مندرج در این مجموعه مقالات ماحصل کار نویسندگان آنهاست و لزوماً بیانگر دیدگاه های کمیته علمی همایش یا دانشگاه علوم اقتصادی نمی باشد. بدیهی است به دلیل فاصله زمانی اندک بین دریافت مقالات، داوری و تهیه مجوعه مقالات، خطاهایی در این مجموعه وجود داشته باشد که ضمن پوزش از خوانندگان محترم، مزید امتنان است این موارد را به دبیر خانه همایش (تلفکس ۸۸۹۳۶۲۴۹-۰۲۱) منعکس نمایند.

دانشگاه علوم اقتصادی در یک نگاه

قدمت این دانشگاه به سال ۱۳۱۵ بازمی گردد که به عنوان اولین "مرکز آموزش وزارت امور دارایی" تاسیس و تشکیل و شروع به فعالیت نمود. هدف اصلی آن مرکز در دوره طولانی تحولات ۵۰ ساله خود (۱۳۱۵-۱۳۶۵) آموزش و تربیت نیروی انسانی ماهر در رده های مختلف دانشگاهی بوده است. تا آنجا که در بسیاری از آن سال ها اعطای بورس های تحصیلی اعزام به خارج از کشور برای دوره کارشناسی امور مالی و کارشناسی ارشد مدیریت مالی توسط این دانشگاه صورت می گرفته است.

مجوز این دانشگاه تحت عنوان "دانشکده امور اقتصادی و دارایی" در شهریور ماه سال ۱۳۶۶ توسط وزارت فرهنگ و آموزش عالی وقت صادر و از سال ۱۳۶۷ اولین گروه دانشجویان از طریق آزمون سراسری سازمان سنجش آموزش کشور پذیرفته شدند. این دانشگاه در آبان ماه سال ۱۳۸۲ از وزارت امور اقتصادی و دارایی جدا و از آن پس به صورت دانشکده ای مستقل وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره گردید. در شهریور ماه ۱۳۸۶ نام دانشگاه از امور اقتصادی تغییر یافته و با عنوان جدید «دانشکده علوم اقتصادی» تبدیل و رسیت یافت. دانشگاه در دوره جدید، تغییرات و تحولات قابل توجهی را در بخش های مختلف، تجربه کرده است. در بخش آموزشی تعداد دانشجویان دانشگاه از ۵۷۷ نفر دانشجو در مقطع کارشناسی در سال تحصیلی ۸۵-۸۶ به ۳۸۸۳ نفر دانشجو در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ رسیده و نیز در مقطع کارشناسی ارشد این روند افزایش یافته است. به تناسب این تحولات، سایر بخش های دانشگاه نیز توسعه و تحول یافته اند تا سرانجام در تاریخ ۱۳۹۰/۰۲/۲۵ با حکم وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، دانشکده علوم اقتصادی به «دانشگاه علوم اقتصادی» ارتقاء یافت و دکتر مهدی صادقی شاهدانی به عنوان سرپرست دانشگاه علوم اقتصادی منصوب گردیدند.

این دانشگاه دارای مقاطع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد است که کلیه آن در دوره های روزانه، شبانه و شیوه آموزش محور، از طریق کنکور سراسری جذب می گردند. در ذیل به معرفی رشته های آموزشی دانشگاه علوم اقتصادی در سه دانشکده می پردازیم:

نام	گروه های آموزشی	رشته ها
دانشکده مهندسی اقتصادی	گروه آموزشی اقتصاد نظری	رشته اقتصاد نظری کارشناسی رشته اقتصاد اسلامی کارشناسی ارشد
	گروه آموزشی اقتصاد کاربردی	اقتصاد صنعتی کارشناسی رشته اقتصاد حمل و نقل کارشناسی
	گروه آموزشی مدلسازی اقتصادی	اقتصاد مهندسی کارشناسی ارشد رشته مهندسی سیستم های اقتصادی و اجتماعی با گرایشهای تحقیق در عملیات، برنامه ریزی سیستم های اقتصادی و سیستم های انرژی کارشناسی ارشد
دانشکده علوم مالی	گروه آموزشی مدیریت مالی	مدیریت مالی کارشناسی و کارشناسی ارشد
	گروه آموزشی حسابداری	حسابداری با گرایش دولتی، حسابداری با گرایش مالی و حسابداری با گرایش حسابرسی کارشناسی حسابداری کارشناسی ارشد
	گروه آموزشی مدلسازی مالی	مهندسی مالی
دانشکده مدیریت نهادهای اقتصادی	گروه آموزشی مدیریت اقتصادی	مدیریت بیمه، مدیریت امور بانکی و مدیریت امور گمرکی، کارشناسی و بانکداری اسلامی کارشناسی ارشد
	گروه آموزشی MBA	MBA با گرایش استراتژی، MBA با گرایش بازاریابی، MBA با گرایش تکنولوژی و MBA با گرایش مالی در مقطع کارشناسی ارشد
	گروه آموزشی سیاستگذاری و تصمیم گیری	مهندسی دانش و علوم تصمیم و سیاستگذاری در سازمان های اقتصادی کارشناسی ارشد

درکنار بخشهای فعال مختلف منحصر بفرد این دانشگاه نظیر مرکز آموزشهای ضمن خدمت، از دی ماه ۱۳۹۰ بخشی تحت عنوان "مرکز ترویج دستاوردهای حسابداری" با پیگیری های مکرر سرکار خانم دکتر زهرا دیانتي دیلمی به هدف تحول و ارتقای سطح آموزش و پژوهش حسابداری به عالی ترین شکل ممکن و تربیت نیروی متخصص، متعهد، متخلق به فضایل والای انسانی و کارآمد، متناسب با نیاز روز کشور شکل گرفته است که از اهم کارهای انجام شده در این مرکز می توان به برگزاری سمینارهای تخصصی، دوره های حسابداری عملی و سایر دوره های کاربردی، کارگاههای دانش افزایی، مراسم تجلیل از میراث حسابداری ایران، و "نخستین همایش ملی حسابداری ارزشی" اشاره نمود.